

# PLÁNOVÁNÍ LETECKÝCH OPERACÍ

## ÚTOK NEBO OBRANA

Letecká převaha, i když není účelem sama o sobě, dosahuje dvou věcí: **umožňuje útočné letecké operace proti nepřátelskému cíli za přiměřenou cenu a zbavuje stejné možnosti nepřítele.** Započneme naše zkoumání, jak získat leteckou převahu, situací "Případu I", v níž jsou obě strany stejně zranitelné na počátku války nebo fáze operací.

Strana, která jako první získá leteckou převahu, sklídí významné a možná rozhodující výhody.

### ZDŮRAZNIT OBRANU NEBO SE SOUSTŘEDIT NA ÚTOK

V širokém smyslu existují dva teoretické přístupy k získání letecké převahy, vycházejí ze vzájemně zranitelného postavení. **Prvým** je položit důraz na obranu proti nepřátelskému letectvu a **druhým** je soustředit se na útočné operace, které přímo sníží možnosti nepřátelského letectva a přinutí nepřítele vyčlenit více svých prostředků k obraně.

Přirozené, mohou být k dispozici určité kombinace těchto dvou extrémů; bohužel, když jsou kombinovány, snižují se disponibilní síly i čas pro obojí. Při poměrně vyrovnaných střetnutích, jakými jsou pravděpodobně války "Případu I", mohou být každé snížení úsilí anebo každá neschopnost soustředění velmi nebezpečné.

**Prvou teoretickou možností je obrana**, avšak obrana je spojena s mnoha problémy, jejichž překonání je obtížné. Předně, normálně je ke zničení jednoho nepřítele ve vzdušném boji zapotřebí více než jednoho letounu. **Za druhé**, ze stanoviska leteckého velitele má obrana tendenci přenechávat iniciativu nepříteli. Přenechání iniciativy má tendenci ztěžovat obranné soustředování, pokud nejsou základny rozmístěny tak, aby se mohly vzájemně podporovat a pokud není doba výstrahy o hrozcím nepřátelském útoku dostatečně dlouhá, aby umožnila soustředění obranných stíhacích letounů. Konečně, letouny očekávající nepřátelský útok nic nedělají - nepůsobí žádným tlakem na nepřítele.

Přesto, že jsou s obranou spojeny problémy, návrh snížit důraz na obranu ve prospěch silného útoku může být považován za riskantní a jeho vysvětlení politickým vůdcům za nesnadné, protože političtí vůdcové nejsou školeni tak, aby pochopili, že účinky útočných operací mohou vytvořit dobrou obranu rychleji než samotné obranné operace. Tato obtíž nastala za druhé světové války, když Němci začali používat svoje noční stíhací letectvo k útokům na britské bombardovací letouny při jejich vzletu a soustředování k nočním náletům na Německo. Tento postup přinesl určité výsledky (i když nepříliš významné, protože prostředky vyčleněné k tomuto útoku byly příliš malé), avšak Hitler nařídil od tohoto programu upustit, protože britské bombardovací letouny sestřelené nad Anglií nepůsobily žádným dojmem na německé obyvatelstvo.

Nejzávažnější **nevýhodou obrany** však je, že je **negativní koncepcí** - sama o sobě může vést v nejlepším případě k nerozhodnému výsledku, nikdy k výsledku pozitivnímu.

Druhou teoretickou možností je všeobecný útok pro získání letecké převahy. Každý letoun, který je schopný přeletět frontu, je tak vyslán k plnění úkolů stanovených pro rozdrčení

útočných možností nepřítele. (Umlčení stíhací a pozemní protivzdušné obrany může být nutné před útokem na systémy podporující útočné letectvo).

Ofenzivní přístup má mnoho výhod. Udržuje iniciativu a nutí protivníka reagovat. Přenáší válku k nepříтели. Tím se maximálně využívá letounů a působí na nepřítele velkým tlakem. Konečně, za předpokladu, že jsou útočné operace vedeny proti vhodnému těžišti, budou pravděpodobně způsobena souběžná poškození objektů, na které bude proveden útok v příští fázi operací.

Vždy, když je to možné, je nutno zvolit útočné zaměření, i kdyby jen z toho důvodu, že útočné zaměření je pozitivním opatřením, které povede k požadovaným výsledkům.

Přes veškerou sílu ofenzívy existuje řada důvodů, proč může být rozumné přijmout obranu, nehledě na její vlastní omezení. Za určitých okolností přivede úspěšná obrana nepřítele k závěru, že další útočné operace jsou příliš nákladné. Existuje dokonce určitá naděje, že se rozhodne vzdát se veškerého válečného úsilí. Dříve než se spolehne na takový výsledek, musíme si být naprosto jisti, že byla správně rozpoznána a pochopena vojenská a politická vůle nepřítele, a že máme sílu potřebnou k tomu, aby nepřítel musil zaplatit dostatečnou daň dříve, než způsobí příliš mnoho škod. Výsledky tohoto druhu byly běžné v pozemních válkách, avšak v téže věci existuje jen málo příkladů z letecké války.

## DVA PŘÍKLADY LETECKÉ OBRANY

**Prvým příkladem** úspěšné letecké obrany bylo, jak Britové čelili německé letecké ofenzívě proti Británii v létě a na podzim roku 1940. Britové si úspěšně vynutili dostatečně velkou cenu od Němců, takže Němci upustili od letecké ofenzívy i od plánované následné invaze přes Kanál.

**Druhým příkladem**, který je méně jasný, je obrana severního Vietnamu proti letecké ofenzívě Američanů. Vietnamcům se podařilo odolávat dostatečně dlouho k tomu, aby vyčerpali politickou vůli amerického lidu, i když americké letectvo prokázalo svou schopnost zpusťovat zemi leteckými ofenzívami v roce 1972. Tento příklad dokazuje nezbytnost správně rozpoznat vůli nepřítele. Kdyby nebyli severní Vietnamci správně pochopili vůli Američanů, byli by zaplatili strašlivou cenu: Američané byli schopni dokázat ze vzduchu všechno, pro co by se rozhodli.

Defenzivu je možno přijmout také vzhledem k nějaké změně předpokládané v budoucnosti. Možná, že se připojí nějaký nový spojenec, jestliže bude počáteční obrana úspěšná. Možná, že bude k dispozici výzbroj ve značně větších množstvích, což umožní dokonalejší obranu anebo útok. Možná, že obrana poskytne čas pro vytvoření zálohy k ofenzívě nebo protiofenzívě. Ovšemže je při uvažování o této možnosti náležitě nutno mít na mysli, že klíčovým slovem je "možná". **Když se "možná" neuskuteční, situace může být nenapravitelná.**

Jinými slovy, velitel, který z těchto důvodů zvolí obranu, vkládá velkou sázku do budoucnosti, která nemusí nastat tak, jak si myslí, že nastane. Když neexistuje žádná jiná možnost volby, velitel musí udělat to nejlepší, co udělat může. Avšak zároveň musí mít sestaveny plány rozdělení sil pro to, co bude dělat, když se k němu nepřipojí žádný nový spojenec, když nebudou dodána nová letadla, nebo když bude záloha zničena nepřátelskou akcí nebo zlikvidována nadřízeným vojenským nebo politickým orgánem vlastní země.

Tento poslední případ potkal německé letectvo přinejmenším dvakrát během druhé světové války. Adolph Galland, který byl tehdy "generálem" (velitelem) německého stíhacího letectva, získal od Hitlera souhlas k tomu, aby vyčlenil nově vyráběné stíhací letouny k výcviku pilotů k provedení mohutného protiúderu proti americkým denním bombardovacím letounům. Avšak Hitler dvakrát porušil svůj slib: jednou pro marný protiúder proti invazi v Normandii a podruhé, stejně marně, pro podporu ofenzívy v Ardenách v roce 1944.

Tento problém bude později rozebrán z jiného hlediska.

## PRO OBRANU JE DŮLEŽITÉ STANOVENÍ FÁZÍ

Posledním důvodem, který může podporovat obranu, je stanovení fází. Velitel může mít důvod domnívat se, že může defenzívními operacemi způsobit nepříteli dostatek škod, aby měla ofenzíva větší pravděpodobnost úspěchu. Neexistují žádné příklady, které by ilustrovaly tento přístup za letecké války, i když ho bylo při některých příležitostech s velkým úspěchem použito v pozemní válce.

Jedním z nejznámějších příkladů bylo německé rozhodnutí přejít v roce 1914 na Východě do defenzívy, umožnit Rusům proniknout do Východního Pruska a potom přejít do ofenzívy, která vyvrcholila zničením Rusů u Tannenbergu. Skutečnost, že se tak nestalo v letecké válce, neznamena, že se tak stát nemůže. Teoreticky je myšlenka vtáhnout početného nepřítele do postavení, kde může být mohutně zasažen, velmi přitažlivá. Zápornou stránkou je možnost, že nepřítel svou ofenzívou způsobí větší škody než bylo očekáváno, a proto se sníží pravděpodobnost účinnosti protiofenzívy.

I když operační velitel uznává možnou užitečnost defenzívy, musí si přát přejít do ofenzívy při nejbližší příležitosti, a to z důvodů již uvedených. Musí plánovat určitý způsob jednání. To, co koná, bude funkcí jeho vlastní síly a síly nepřítele a příslušných zeměpisných podmínek. Níže je vysvětleno, jak generál Douglas MacArthur a generál George Kenney změnili nebezpečnou situaci v Tichém oceánu v rozhodující vítězství tím, že položili důraz na ofenzívu a leteckou převahu.

MacArthur těžce nesl, že Japonci získali leteckou převahu na Filipínách. Naproti tomu viděl, co se stalo Japoncům, když se pokoušeli o tři útočné operace, aniž by předem dosáhli leteckou převahu opírající se o držení země.

● První případ nastal, když se Japonci pokoušeli vyslat konvoj do Port Moresby na jižním pobřeží Nové Guineje. Konvoj byl napaden americkými letadlovými loděmi, které způsobily značné ztráty obranným silám konvoje, takže byl japonský velitel nucen ustoupit.

● Ve druhém případě se Japonci pokoušeli provést pozemní ofenzívu přes pohorí Owen Stanley směrem na Port Moresby bez letecké podpory nebo letecké převahy. Poměrně malé australské pozemní síly a americké letectvo byly schopny ofenzívu zastavit a vrhnout ji zpět při těžkých nepřátelských ztrátách.

● Třetím případem byl japonský pokus o vylodění v zátoce Milne Bay na východním konci Nové Guineje. Také zde americké letectvo a australské pozemní síly rozhodujícím způsobem porazily Japonce, kteří byli v podstatě bez ochrany vlastního letectva.

Konečně, MacArthur dospěl k závěru, že Japonci byli schopni bojovat tak účinně na Guadalcanalu pouze proto, že námořnictvo Spojených států se opozdilo při dokončování letiště Henderson na Guadalcanalu. Kdyby bylo letiště dokončeno na počátku operací (což bylo možné), letadla působící z něho by byla Japonce postavila před mnohem obtížnější problémy.

## MACARTHUR USILOVAL O LETECKOU PŘEVAHU

MacArthur na základě svých dřívějších zkušeností z Nové Guineje postupně dospěl k závěru, že prvním cílem jeho operací musí být dosažení letecké převahy. Tento závěr neznamena, že MacArthur se domníval, že letecká převaha sama o sobě může vyhrát válku - byl přesvědčen, že válku může vyhrát pouze útok pozemního vojska na Japonsko. Byl však přesvědčen, že získání letecké převahy bylo klíčem pro vytvoření možnosti takového útoku.

Po rozhodnutí, že letecká převaha byla cílem jeho nejbližších operací, MacArthur, podporován velitelem svého letectva generálem Kennym (který hrál důležitou úlohu

v tom, že MacArthur k tomuto závěru dospěl), obrátil zavedený stav věcí a používal svých pozemních sil jako pomocného prostředku letectva ve svém úsilí o leteckou převahu nad Japonci. Od roku 1943 až do předvečera invaze do Japonska, pouze s jedinou výjimkou, MacArthur používal svých pozemních sil především ke zmocnění se základen, z nichž mohlo letectvo rozšiřovat svůj dosah bombardování.

### **Jak prováděli Kenney a MacArthur svoje letecké operace?**

Americké letectvo bylo na počátku války proti Japonsku slabší než letectvo nepřítele. Avšak v polovině roku 1942 se Japonskému letectvu přinejmenším vyrovnalo. Proto existovala možnost letecké vyčerpávací války. I když byly vzdušné boje důležité pro konečný výsledek, Kenney jednal podle zásady, že nejlepším a nejlevnějším místem pro zničení nepřítele byla země. Od obranné strategie svého předchůdce George H. Bretta přešel k vysoce útočným operacím již třetího dne po svém příchodu na válčiště.

**Cílem generála Kenneyho bylo nalézt a zničit nepřátelské letectvo na zemi.** Tento hlavní cíl podporovaly vzdušné boje a útoky na týlový systém dodávající nepříteli pohonné hmoty, potraviny, zdravotnické potřeby a náhradní díly. Klíčem byla dostupnost pozemních sil pro zmocnění se a udržení leteckých základen, z nichž bylo možno vést letecké operace do větší hloubky. Jeho hlavními zásadami bylo soustředění a nepřetržitost. Kenney trval na uskutečňování co nejrozsáhlejších náletů na nepřátelská postavení a na nepřetržitých úderech, dokud nebyla nepřátelská postavení zničena. Byl také mistrem v oboru překvapení a klamání. Operace proti letecké základně Wewak dokazuje vysokou úroveň jeho myšlení.

V počáteční fázi spojenecké operace ke zmocnění se japonských postavení na poloostrově Huon Japonci přemístili velký počet letounů na svou velkou leteckou základnu Wewak přibližně 400 mil na západ od poloostrova Huon, mimo dosah Kenneových stíhacích letounů. Když měla být udržena a rozšířena letecká převaha, Kenney považoval za nezbytné oslabit základnu Wewak, avšak nemohl to učinit bombardovacími letouny bez doprovodu. Jeho plán k vyřešení tohoto problému byl skvělý.

Pomocí speciálních pozemních a výsadkových jednotek zahájil generál Kenney výstavbu dvou klamných letišť relativně blízko japonských postavení na poloostrově Huon. Na těchto letištích záměrně vytvářel oblaka prachu, takže Japonci mohli pozorovat stavební činnost. Reagovali přiměřeně občasným bombardováním letišť a zjevně zabráňovali jejich obsazení americkými leteckými jednotkami.

Zároveň u Tsilli Tsilli, přibližně 50 mil dále do vnitrozemí, Kenney zahájil výstavbu skutečného letiště. Podařilo se mu přemístit na ně stíhací letouny dříve, než Japonci zjistili jeho existenci. Potom rychle zahájil hromadný útok na Wewak bombardovacími letouny, které mohly být nyní doprovázeny stíhacími letouny z Tsilli Tsilli. Překvapil Japonce, protože byli přesvědčení, že Wewak je mimo dolet amerických stíhacích letounů, a proto nemůže být napaden velkými silami. Ve dvou dnech hromadných náletů, přibližně 200 letounů při každém útoku, zvítězil v rozhodující letecké bitvě v jihozápadním Pacifiku tím, že zničil přes 200 japonských letounů.

Ještě větší význam mělo, že Kenney zahájil proces, který zakrátko zlomil páteř japonského

letectva. Jeho síly vyřadily tolik pilotů a techniků, že nepřítel nebyl schopen klást vážný odpor, i když měl dostatek letounů, avšak letouny neměl kdo pilotovat a ošetřovat.

### KENNEY VYUŽÍVAL JAPONSKOU DOKTRínu

Zatímco probíhaly operace proti Wewaku, americké letectvo také vedlo v součinnosti s námořnictvem intenzivní útoky proti japonské námořní dopravě. Tyto útoky značně vyhrótily problémy, které měli Japonci se zásobováním a technickým zabezpečením.

Japonci mohli způsobit Kenneyemu totéž, co způsobil on jim. Proč tak neučinili? Část důvodů spočívá v jejich doktríně, a toho Kenney dokonale využil. Japonci používali posilování po částech. Na Wewaku, Rabaulu a Truku obvykle zasazovali malé počty doplňovaných letounů takovým způsobem, že mohly málo ovlivnit bitvu. Jak to vyjádřil Kenney, Japonci **"neměli zvládnout rozsáhlé počty letounů. Prováděli dílčí útoky, které neměly vzájemnou souvislost"**.

Japonci podporovali nezdár, zatímco se Američané soustřeďovali na úspěch. **Poučení získané z neúčinného zasazování malých počtů letounů právě doplněných na válčiště může být jedním z nejdůležitějších poučení z války.**

Zdálo se, že Japonci nebyli schopni poučit se ze svých chyb. Na Wewaku byli překvapeni, protože se domnívali, že leží mimo dolet. Za necelý rok je na základně Hollandia (Jayapura) ze stejného důvodu potkal tentýž osud.

Na počátku války se Spojené státy dopouštěly chyby, že zasazovaly síly dříve, než byly dostatečně vycvičeny a dostatečně početné. Zpráva o strategickém bombardování za leteckých operací v Pacifiku uváděla, že američtí letečtí velitelé často **"neměli nasytit možnosti nepřátelské protivzdušné obrany, což vedlo k vysokým ztrátám a k tomu, že bombardování bylo neúčinné jak z hlediska přesnosti, tak z hlediska vynaloženého úsilí"**.

Na rozdíl od Japonců se však Američané poučili a zdůrazňovali soustředění a hromadné použití. Americké letecké útoky začaly být úspěšnější. Kromě toho, rozsáhlé nálety tak nasycovaly nepřátelskou obranu, že americké ztráty byly běžně velmi nízké. Například, při náletu dne 17. srpna 1943 na Wewak, při němž Japonci ztratili 150 letounů jen na zemi, neutrpěli Američané žádné bojové ztráty. Hromadné použití a soustředění se vyplatilo!

Pozemní protivzdušná obrana neměla ve válce v Pacifiku velký význam. Byla však důležitá (v tom smyslu, že nemohla být ignorována) v arabsko-izraelských válkách v sedmdesátých a osmdesátých letech a v americké válce proti severnímu Vietnamu. Bude bezpochyby velmi početná ve všech budoucích válkách mezi dobře vyzbrojenými protivníky. Letecký velitel musí proto zhodnotit, jak velké ohrožení útočných operací představuje, zda jí musí být věnována prvořadá pozornost a zda musí být fyzicky napadena, nebo zda může být umlčena elektronicky v průběhu letecké ofenzivy.

Podobně jako v mnoha věcech ve válce nemusí být odpověď na tuto otázku samozřejmá.

V roce 1973 Izraelci působili na syrské a sinajské frontě téměř stejně jako za války v roce 1967. To znamená, že předpokládali, že snadno překonají nepřátelské protiletadlové rakety a poletí s přijatelnými ztrátami přímo na ztec na útočící pozemní vojska protivníka.

Jak mohla země, tak obdivovaná pro účinnost své zpravodajské služby, udělat tak vážnou chybu? Protože!

**Nemístné přezírání může vést k závažným chybám.**

Klíčovým činitelem, který vedl k této chybě, bylo **přezírání protivníků** ze strany Izraelců,

a to vzhledem k vítězstvím v roce 1967 a ve vyčerpávajících válkách. Nemístné přezírání protivníka se vyskytuje běžně: Němci značně podcenili Brity a Rusy ve druhé světové válce, Spojené státy před útokem na Pearl Harbor považovali Japonce za nezpůsobilé a námořnictvo Spojených států příliš nízko hodnotilo možnosti protivzdušné obrany Organizace pro osvobození Palestiny při osudných odvetných náletech v Libanonu v roce 1983.

**Takové chyby se udělají snadno, avšak jsou neodpuštělné. Jak je možno vyhnout se jim?**

Prvým krokem při hodnocení nepřítele je velmi pečlivý rozbor zpravodajské informace, po němž následuje věcná, nestranná válečná hra, po níž následuje shromažďování a analýza další zpravodajské informace, po čemž následuje další válečná hra, dokud není odpověď poměrně jistá, nebo dokud nenajde čas k jednání podle nejlepší dostupné informace. Tento cyklus, jakož i nutnost zcela věcně posuzovat možnosti nepřítele, mají všeobecnou platnost.

**Když velitel rozhodne, že pozemní obrana je tak důležitá, že působení nad ní nebo v její blízkosti je nemožné anebo příliš nákladné, musí ji umlčet.** Umlčení je možno uskutečnit zničením klíčových částí systému, radioelektronickým umlčením klíčových částí, patřičným přerušením velení a řízení systému nebo izolací systému od jeho zásobovacího zdroje. Je ovšem možno kombinovat několik z těchto způsobů. Operace proti systému protivzdušné obrany jsou velmi složité; avšak stejně jako u ostatních aspektů války mají některé všeobecné postupy rozsáhlé použití.

V širokém slova smyslu má pozemní systém protivzdušné obrany určité charakteristiky. Je omezený a normálně má boky. Má určitou směrovou orientaci v závislosti na předpokládaných směrech nepřátelského útoku. Je zřídka stejně silný po celé šířce a hloubce. Některé prostory mohou být velmi silně bráněny, zatímco jiné mají pouze lehké krytí. A konečně, není mobilní v rámci válčistiště: i když může být takticky mobilní v rozsahu, že baterie, která byla včera na jednom místě, může být zítra o několik mil dále, přemístění velkých počtů systémů na značné vzdálenosti v krátkých obdobích pro vyplnění mezer proražených v některé jiné části pásma všeobecně není možné. Tyto charakteristiky naznačují způsoby působení proti systému založeném na útocích do boku, na průlomu a na jejich využití, nebo na postupném potlačování od předního okraje do týlu.

Izraelci používali kombinace bočních útoků a prolamování velmi úspěšně za války v roce 1973. Jejich raketové čluny provedly úder na severní konec egyptského raketového pásma a v přibližně stejném čase generál Sharon překročil kanál a zničil několik baterií pozemním útokem. Egyptské pásmo bylo prolomeno a obchváčeno a Izraelci byli potom schopni izolovat a ničit jednotlivé baterie poměrně beztržně.

Proražením mezery uprostřed a vytvořením křídel bylo dosaženo toho, že baterie již nebyly schopny vzájemně se podporovat. Byly napadány a ničeny po částech.

Na severní frontě Izraelci prováděli operace určené k zastavení letů raket do prostoru bitvy o Golanské výšiny a k přinucení Syřanů, aby rozpůlili svou protivzdušnou obranu daleko za frontu. Ke splnění prvního úkolu izraelské letectvo obletělo křídlo syrských postavení k úderům na prostory skladování raket a na dopravní síť. Ke splnění druhého úkolu útočilo na ekonomické a politické cíle v Sýrii.

Tyto cíle měly malou vojenskou hodnotu v krátké válce, avšak útok na ně vyvolal očekávanou reakci - Syřané byli zachvázeni panikou a vyčlenili rakety a letouny k jejich ochraně, když měly být rakety i letectvo používány na frontě.

## NEPŘÍMÝ ÚTOK MŮŽE BÝT ÚČINNÝ

Takový útok je jiným příkladem nepřímého přístupu, který je neúčinnější.

Pozemní systém protivzdušné obrany musí mít velení a řízení. Když je možno zjistit a zničit střediska velení a řízení, je možno mnohem snáze po částech zničit celý systém. Nevýhodné je, že tato střediska jsou normálně značně vzadu za frontou a dobře chráněna, i když by se nemělo automaticky předpokládat, že jejich fyzická ochrana je dokonalá. Například, Němcům se nepodařilo provádět soustředěné útoky na britská řídicí střediska sektorů, protože se domnívali, že jsou v podzemí. Avšak ve skutečnosti byla nad zemí v nezodolněných budovách. Když není možné střediska velení a řízení zasáhnout přímo, vhodným přístupem může být udeřit na jejich čidla.

\*

V této části byla vysvětlena volba mezi útokem a obranou. Viděli jsme, jak se mohou letecké síly vzájemně střetávat, přičemž každá z nich je schopna zasáhnout prostory základen druhé strany. Viděli jsme, že za války v Pacifiku jedna strana přijala radikální rozhodnutí k vedení celé útočné operace pro dosažení letecké převahy. Jedna strana byla inovativní a odhodlaná k soustředění sil na jeden cíl; druhá strana prováděla dílčí útoky a posilovala po malých částech. Způsob, jakým Američané zvítězili v letecké válce (a způsob, jakým v ní Japonci prohráli) poskytuje hodnotná poučení leteckému veliteli pro vedení boje v příští válce.

-MW-